

zaPAU

Re: „Kto winien?”

W „PAUzie Akademickiej” 374/2017 w felietonie zatytułowanym „Kto winien?” ABBA zacytował list od swojego znajomego o niemożności przerwania mostu między humanistyką a naukami technicznymi. Dla mnie kluczowe jest zdanie owego znajomego ABBY, cytuję: „Maszyny do łatwiejszego i masowego mordowania rozwijają się błyskawicznie. Osiągnięcia humanizmu zostają zapomniane lub negowane dla innych intratnych celów”. Po przeczytaniu tego felietonu zapaliło się pewne światło w mojej pamięci.

Musiał to być rok 1962, może 1963. Nie pamiętam dokładnie. Byłem studentem pierwszego albo drugiego roku fizyki. Teraz umiejscawiam to zdarzenie w czasie na podstawie tego, że wtedy po raz pierwszy usłyszałem wykład profesora Henryka Niewodniczańskiego, chociaż wcześniej spotykałem go i kłaniałem mu się w Instytucie Fizyki UJ, wówczas przy ul. Gołębiej 24. Otóż wystąpienie Profesora (i późniejsza dyskusja) w Klubie Studenckim „Pod Jaszczurami” dotyczyła odpowiedzialności fizyków za skonstruowanie bomby atomowej i (nieco później) bomby wodorowej¹. Nie mam – rzecz prosta – żadnego zapisu z owego wykładu Profesora. Po pięćdziesięciu kilku latach pamiętam tylko jedną wówczas wypowiedź Profesora, w swej istocie następującą: Odpowiedzialność leży raczej u humanistów, którzy

przez kilka tysięcy lat nie potrafili wychować człowieka, który nie miałby potrzeby zabijania drugich ludzi².

I tak teraz myślę, że ta nieodparta – na szczęście u niektórych tylko przedstawiciele *homo sapiens sapiens* – potrzeba zabijania innych ludzi „od zawsze” była i nadal jest (czy aby nie główną?) „siłą napędową” rozwoju człowieczej technologii. Ta – wydaje się – zaczęła się (w środkowym paleolicie – poprzez spory czas) od pomysłu i jego (zapewne niełatwej) realizacji, zrobienia otworu w kamieniu i umocowania w nim trzonka – aby tak stał się młotkiem, a także od pomysłu zaostrenia jednego końca kija, aby stał się oszczepem czy dzidą. A później maszyny do coraz łatwiejszego i masowego mordowania drugich rozwijano już mniej lub bardziej błyskawicznie.

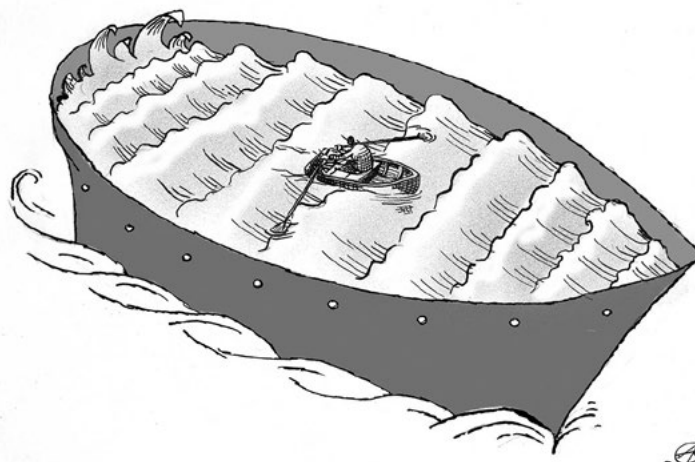
Z naszego punktu widzenia, w ramach człowieczej historii, tempo tego rozwoju przyspiesza, ale ciągle jest konsyentne, pewno od czasów *homo erectus*. I niewielkie są szanse na to, aby się kiedykolwiek zatrzymało przed i tak nieuniknionym *Doomsday* na Ziemi – Ziemi (planecie) ludzi (*Terre des hommes*), które to piękne określenie wymyślił w 1939 roku Antoine de Saint d'Exupéry – zresztą w 1944 roku ofiara ludzkiego szaleństwa wojny – zabijania; w tym rozważaniu nieistotne jest przez których z *homo sapiens sapiens* rozpętanego.

ANDRZEJ KOBOS

¹ Używam tu potocznej terminologii.

² Dostępnie szybko, zresztą, narodził się moralny niepokój fizyków wobec możliwości skonstruowania bomby atomowej. W 1938 r. zniknął Ettore Majorana, wielki fizyk włoski; dość powszechna jest teoria, że zamknął się wtedy w klasztorze kartuzów, przerażony taką możliwością. W lipcu 1945 Leó Szilárd napisał petycję do Prezydenta Trumana, którą podpisało ok. 70 uczonych pracujących w ramach „Manhattan Project”, aby Stany Zjednoczone nie użyły w wojnie z Japonią broni atomowej (petycja najprawdopodobniej nie dotarła do adresata). Po wojnie Albert Einstein wielokrotnie wyrażał zaniepokojenie możliwością użycia broni jądrowej; nieco później Andriej Sacharow – „ojciec” radzieckiej bomby wodorowej – również.

Okno na świat Adama Korpaka

Dokąd?

Rys. Adam Korpak

PAUza Akademicka – www.pauza.krakow.pl – tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności i środowiska naukowego.

Rada Redakcyjna: Magdalena Bajer, Andrzej Białas, Janusz Limon, Ewa Lipska, Stanisław Rodziński, Piotr Sztompka, Jerzy Vetulani, Marta Wyka, Jerzy Wyrozumski, Jakub Zakrzewski, Franciszek Ziejka.

Redakcja: Andrzej Białas – redaktor naczelny; Andrzej Borowski, Andrzej Kobos, Marian Nowy – redaktorzy; Adam Korpak, Krzysztof Skórczewski – grafika; Ryszard Otręba – „Galeria PAUzy”; Anna Michalewicz – dyrektor administracyjny; Witold Brzoskowski, Monika Mentel – fotokład; Wydawnictwo PAU – konsultacje.

Adres do korespondencji: Polska Akademia Umiejętności, 31-016 Kraków, ul. Sławkowska 17; e-mail: pauza@pau.krakow.pl

Oczekujemy na artykuły do 6 000 znaków (ze spacjami) i ilustracje w formacie JPEG o rozdzielczości 300 dpi.